

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Projekt Företagsidén

En fallstudie i kärnämnesintegrering

Göran Andersson & Roland Cider

LAU 690

Handledare: Silwa Claesson

Examinator: Björn Hasselgren

Rapportnummer: VT09-2611-03P

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Projekt Företagsidén, En fallstudie i kärnämnensintegrering

Författare: Göran Andersson och Roland Cider

Termin och år: VT-2009

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Silwa Claesson

Examinator: Björn Hasselgren

Rapportnummer: VT09-2611-03P

Nyckelord: skolutveckling, ämnesintegrering, ämnesövergripande,

Syftet med denna fallstudie är att undersöka hur elever upplevt ett nytt arbetssätt och hur lärare menar att det lyckats med förändringsarbetet. Frågeställningarna vi har är: Innebär kärnämnensintegreringen att eleverna har fått ett större intresse för skolarbetet? Upplever lärarna att syftet med kärnämnensintegrering har uppnåtts eller är på väg att uppnås? Vad anser lärare och elever att man kan göra för att ytterligare utveckla skolarbetet? Dessa frågor har vi studerat genom en kvalitativ fallstudie inspirerad av ett hermeneutiskt förhållningssätt. Vi har genomfört djupintervjuer med tre lärare och fem elever om deras upplevelser kring skolan, Företagsidén och förändringarna. Resultatet var att det fanns en positiv inställning till den grundläggande strukturen, att första året med Företagsidén varit relativt framgångsrikt men att ett bristande samarbete och försiktigt förhållningssätt till Företagsidén har gjort att den inte framstått som särskilt tydlig för eleverna. Det framkom att lärarna hade stora visioner och visade tydliga tecken på samarbetsvilja. Dock saknades kraft att driva arbetet framåt. Erfarenheter från detta projekt pekar mot att det är viktigt att man som lärare är öppen för dialoger och samarbeten. I linje med detta framstår det som positivt om lärare inte håller för hårt i sin expertkunskap och expertområde utan delar med sig av sina erfarenheter.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1:1 Vad ska undersökas?.....	4
1:2 Varför är det så intressant?	4
1:3 Syfte.....	5
2. Litteratur / Bakgrund	6
2:1 Den aktuella skolan.....	6
2:2 Några historiska aspekter.....	6
2:3 Inspiration	8
2:4 Skolutveckling	9
3. Metod	10
3:1 Gilje & Grimen	10
3:2 Fallstudier, Merriam	10
3:3 Tillvägagångssätt	12
3:4 Intervjuer och frågor	13
3:5 Bearbetning av intervjumaterialet.....	14
4. Resultat	15
4:1 Nystart.....	15
4:2 Tydlighet.....	17
4:3 Visioner.....	20
4:4 Sammanfattning	22
5. Diskussion.....	23
5:1 Metoddiskussion	23
5:2 Resultatdiskussion	24
5:3 Andra intressanta synpunkter från eleverna	25
5:4 Hur går man vidare	26
5:5 Förslag till vidare forskning.....	27
5:6 Slutord.....	27
6. Referenser	28

1. Inledning

1:1 Vad ska undersökas?

Det traditionella sättet att undervisa inom kärnämnesundervisning har varit att förmedla ett ämne i taget utan någon större koppling till övriga utbildningen. Vi har upptäckt att elever som kommer från högstadiet till de praktiska linjerna på gymnasiet ibland har en negativ inställning till vissa kärnämnen då de på högstadiet inte lyckades särskilt bra. Om detta till exempel beror på personliga konflikter med dåvarande lärare, dåligt upplagd undervisning eller allmänt ointresse för ämnet vet vi inte. Det vi vet är att eleven i allmänhet har en känsla och en uppfattning om olika skolämnen med sig in på gymnasiet. På den gymnasieskola där denna empiriska studie har genomförts har det sedan hösten 2008 gjorts ett försök med att ämnesintegrera utbildningen till ett projekt som löper över hela utbildningstiden på tre år. Projektet går ut på att eleverna ska få lära sig hur man startar och driver ett företag och syftar även till att få eleverna mer intresserade av sin utbildning.

I denna empiriska undersökning har vi studerat hur elever och lärare upplevt det förändrade arbetssättet och vilken betydelse det haft för utbildningen. Det vi har undersökt är närmare bestämt om projektet Företagsidén har fallit ut på det sätt som det var tänkt och om detta arbetssätt har passat elever och lärare. Om inte, kommer vi senare försöka få fram vilka förändringar man bör göra för att få arbetsmetoden att passa elever och lärare bättre.

1:2 Varför är det så intressant?

Det vi anser är det intressanta med denna undersökning är att se vad ansträngningarna med den ovan nämnda utvecklingen av skolan ger för resultat. Kan man hitta något som även andra skolor bör tänka på när de är i en liknande situation och är på väg att börja ämnesintegrera? Har eleverna uppfattat att det finns en röd tråd att följa? Känner eleverna att de kan arbeta individuellt med uppgifterna? Känner eleverna att kärnämnesutbildningen är meningsfull och att dom kommer få användning av det dom lär sig? Har lärarna samma uppfattning om hur projektet ska genomföras? Hur kan man utveckla projektet så att det passar alla bättre, både lärare och elever?

Vi hoppas i förlängningen att denna studie ska ge fördjupad förståelse för såväl möjligheter och svårigheter samt ge inspiration och näring åt nya satsningar på utveckling med avseende på lärandet i skolan både på den aktuella skolan och på andra skolor. Den idé som gjort att projektet startade är tanken om att man måste våga satsa för att komma framåt och även om man får några bakslag så lär man sig alltid något nytt. Den som aldrig misslyckas gör oftast ingenting alls...

1:3 Syfte

Syftet med fallstudien är att undersöka hur elever upplevt ett nytt arbetssätt och hur lärarna menar att dom lyckats med förändringsarbetet.

Frågeställning

- Innebär kärnämneseintegreringen att eleverna har fått ett större intresse för skolarbetet?
- Upplever lärarna att syftet med kärnämneseintegrering har uppnåtts eller är på väg att uppnås?
- Vad anser lärare och elever att man kan göra för att ytterligare utveckla skolarbetet?

2. Litteratur / Bakgrund

2:1 Den aktuella skolan

Den undersökta gymnasieskolan arbetar med en praktisk yrkesutbildning och har som en specialitet att arbeta med små klasser. Skolan har totalt sjuttio till åttio elever. Karaktärsämnesklasserna är oftast inte större än fem till sex elever och kärnämesklasserna är normalt tio till tolv elever. En av oss har även gjort sin lärarpraktik på denna gymnasieskola och därför lärt känna elever och lärare. Eleverna är normalt ute på praktikföretag tre dagar i veckan. En dag i veckan ägnas åt karaktärsämnen i skolan och en dag ägnas åt kärnämnen. Kärnämnesdagen har traditionellt ägnats åt separata lektioner i de olika kärnämnen så som matematik, svenska, engelska och samhällskunskap utan någon som helst ämnesintegrering. Man har emellertid försökt att låta eleverna, i den mån det funnits utrymme, arbeta individuellt i sin egen takt.

Hösten 2007 togs diskussioner upp om hur man skulle kunna öka motivationen hos eleverna i vissa kärnämnen. Förslaget kom då om att ämnesintegrera kärnämnen till en företagsidé med modulupplagd undervisning. Kommunen som skolan ligger i är starkt präglad av småföretagande och då kändes det naturligt att lära eleverna hur man startar och driver ett företag. Detta arbetssätt ansågs även kunna komma till nytta för eleverna då de sannolikt senare hamnar i småföretag.

Projektet "Företagsidén" är uppdelat på 17 moduler, varav 14 moduler är obligatoriska. Varje modul täcker in ett antal kurskriterier från olika kurser som eleverna ska göra såsom Matematik A, Svenska A, Samhällskunskap med mera. Eftersom projektet Företagsidén bygger på hur man startat och driver ett företag så har 200 poäng företagskurser lagt in. Dessa kurser är småföretagande A, småföretagande B och företagsekonomi A.

I första modulen börjar man med att gå igenom personlig ekonomi för att sedan fortsätta med inköp och försäljning i den andra modulen. Efter samtliga de 14 obligatoriska modulerna har man kommit så långt att man ska ha förståelse för de flesta områden inom företagande som bokföring, skatter, lagar marknadsföring med mera. I de tre sista överkursmodulerna får man göra en fullständig affärsplan samt göra en företagsanalys och omvärldsanalys.

2:2 Några historiska aspekter

Linde (2006) skriver om hur ämnen indelas i fack och om varför vissa saker anses vara viktigare att kunna än andra. Omvänt har Företagsidén plockat ihop olika ämnen till gemensamma moduler.

-Vem är det som bestämmer vad som ska räknas som giltig kunskap? frågar Göran Linde retoriskt i sin inledning till *Det ska ni veta! En introduktion till läroplansteori* (2006). Han fortsätter med frågan: "Är det läroplansmakarna eller de som tillämpar läroplanen?" Historiskt har kunskapen från samhället delats upp i olika ämnen när de har lärts ut i skolan såväl ifrån första klass till akademisk utbildning. Denna klassificering skriver Linde om.

Ju starkare avgränsningen (classification) är, ju större blir möjlighet till kontroll (framing i *Bernsteins* termer). På detta sätt har svenska och matematiken urskilts som något särskilt, med försvagade kopplingar till helheten. (Linde 2006:13)

Till exempel menar Linde att matematik är något speciellt som man lär sig på matematiklektionerna och som oftast inte är användbart i andra ämnen, men det gäller även för en del andra ämnen i skolan. Att då motivera elever till att anstränga sig med något som de inte känner att de kommer att ha nytta av kan vara svårt.

Rationell läroplanskod som även benämns som *utilistisk läroplanskod* – nyttokoden på en del yrkesinriktade linjer – kontra de traditionella svensklärarna med läsning av klassisk litteratur. (Linde 2006:35)

Linde beskriver hur man kan så väl historiskt som i vår samtid kan se olika koder, så kallade läroplanskoder. För utbildning som den som beskrivs här har den rationella koden varit stark. Den benämns också utilistisk läroplanskod, eller nyttokod. Denna kan ställas i motsats till de traditionella svensklärarna med klassisk litteraturläsning. Vad är det våra elever känner att de behöver med sig i sin framtida yrkesbana? De tittar på de äldre förebilderna i sin omgivning till exempel föräldrar, syskon och andra som har liknade yrken och den bild de har av vad deras förebilder har för kunskap. Thyren skriver om en av faktorerna.

... är att många av eleverna på yrkesförberedande program kommer från hem utan studietraditioner och har lite vana av att läsa och skriva och är mer intresserade av yrkesämnena och praktiskt arbete i skolan, än av teoretiska kärnämnen. (Thyren 2006:6)

Detta kan bero på det bytes och bruksvärde som eleverna upplever att ämnet har. Hur innehållet i kurserna organiseras. Det som benämns som stofforganisation (Linde 2006:38) är "ärvd" från universiteten av tradition och till exempel matematiken delas upp ytterligare i geometri, algebra o.s.v. in mer och mer specialiserade områden. Detta har många av kärnämneslärarna med sig då de är inskolade i detta arbetssätt från sin egen utbildning. Det passar eleverna på studieförberedande program bättre då det ger dem en inskolning för universitetsstudier, men många elever på yrkesförberedande program passar detta sätt sämre för.

Linde beskriver "integrative code" (2006:39) vilket innebär att det är andra helheter än ämnet som är sammanhållande till exempel skolklassen, lärarlaget eller ämnesövergripande samarbete mellan lärarna. I vår fallstudie så sker kärnämnesintegration och detta kan hänföras till det som Linde talar om som "integrative code".

2:3 Inspiration

Vi har letat efter någon typ av pedagogik som skulle kunna motsvara de idéer som är bärande i Företagsidén. *Växande är inte något som fullbordas i ett enstaka ögonblick utan det är en ständigt pågående process som leder in i framtiden* (Dewey 2005:95). Vad John Dewey menar är att man ska inte lära eleverna för stunden, vilket det lätt kan bli om man ger eleverna en bok som ska läsa in för att senare skriva ett prov för att bli godkända, utan ge eleverna de rätta verktygen för ett livslångt lärande.

Dewey som levde i USA för 100 år sedan och vars idéer och teorier fortfarande har stor betydelse för skola och lärande tar i sin bok upp en teori som varit mycket populär och som man kan fundera på om den inte fortfarande används till stor del. *Utbildning som träning av förmågor* (Dewey 2005:100) innebär att man utbildas till att kunna utföra en viss sak på ett bättre sätt än om man inte fått utbildningen. Det kan illustreras med en golfspelare som ska lära sig ett visst antal slag. Dewey anser att detta är att gå en genväg till målet att utveckla en förmåga som inte resulterar till något växande i någon större bemärkelse. En liknelse man skulle kunna ta upp är att man hade en körkortsutbildning som gick ut på att man ska lära sig vrida på en ratt för att följa en väg samt trampa på gas eller broms vid behov. Detta skulle i så fall räcka för att köra bil eller ställa upp i ett formel 1 lopp som i princip går ut på samma sak. De flesta inser nog att man behöver mycket mer för att växa som bilförare. (Förutom en del ungdomar och även äldre som tror att vägen till jobbet är ett formel 1 lopp). Det Dewey betonar är att man måste befinna sig i ett sammanhang där den verksamhet man ska bli skicklig i försegår.

I Sverige kallas Freinet's idéer för "Arbetets pedagogik" han betonar arbetets värde på områden som inläring, kamratskap, konfliktlösning och utveckling i ansvarstagande för sig själv och miljön. *Arbetet måste vara meningsfullt och ha en mottagare* (Forsell red 2005:171) Om man tittar in i en klass på en Freinetskola så arbetar elever ofta med sinsemellan olika saker. Eleverna producerar eget materiel för den egna utbildningen, ger ut klasstidningar, kommunicerar med andra skolor och experimenterar. En viktig grund i Freinet är att handens och hjärnans arbete värderas lika.

En del av undervisningen kan vara att besöka arbetsplatser i närområdet där eleverna samlar kunskap som de sammanställer och trycker till egna böcker. *Detta eftersom de vanliga läroböckerna var för svåra och barnen inte känd igen sig.* (Forsell red 2005:173) I samband med att eleverna söker sin egen kunskap lär de sig även artigt beteende och umgås med människor med olika bakgrund. De lär sig även hur samhället uppbyggt och styrs. Skolan har ofta flera olika teman under ett läsår.

Det vi ser som principiellt intressant när vi studerar Freinetundervisning är att skolarbetet ska kännas meningsfullt och att eleverna är engagerade, vilket naturligt leder till aktivitet.

2:4 Skolutveckling

Carlgren och Hörnquist skriver att *Begreppet skolutveckling är inte en beteckning för en neutral förändring utan uttrycker en önskvärd förändring av skolan.* (1999:7) De menar med skolutveckling att *Vi går från något sämre till något bättre.* (Carlgren & Hörnquist 1999:7).

Behovet av skolutveckling finns överallt, det finns alltid möjlighet till förbättring. Enligt Lpf 94 (2006) ska vi anpassa undervisningen till varje elevs förutsättning och behov. Det innebär att man ska ge varje elev möjlighet att nå målen för utbildningen vilket bäst görs genom individualiserad utbildning. Målen för varje utbildning är uppställda på riksnivå av skolverket medan vägen fram till målet är varje skolas, lärares och elevs ansvar. Enligt Lpf 94 (2006) ska utbildningen läggas upp på ett sådant sätt att eleven ges utrymme till inflytande över och på så sätt ta ansvar för sin egen utbildning.

Carlgren och Hörnquist (1999) pekar på att skolverket i grunden har ansvaret för skolutveckling. "Skola i utveckling" var ett av skolverkets projekt där huvuddragen var att främja skolutveckling på lokal nivå samt hjälpa till att sprida erfarenheterna mellan skolor och lärare. På projektets hemsida¹ kan man läsa följande: *Projektets hemsida är tänkt som en länk mellan skolorna och till Skolverkets servicegrupp.* Tyvärr verkar projektet vara nedlagt då man på samma sida kan läsa: *Vad händer läsåret 97/98* Intentionerna med projektet var mycket goda men det krävs uppenbarligen betydligt mer än ett antal eldsjälars för att ro i hamn ett sådant projekt. Vi mailade deltagarna för kommentarer utan att få några svar. Troligtvis har deltagarna slutat på skolverket eller bytt adresser då det gått ganska lång tid sedan projektet avslutades.

Myndigheten för skolutveckling upphörde den 1 oktober 2008 och då gick många projekt över till Skolverket. I och med detta har skolverket ytterligare projekt under sina vingar. Frågan vi ställer oss är hur informationen når ut till skolorna och lärarna när Skolverket i sin nuvarande form mest arbetar med kontroll. Ulf P Lundgren kommenterar, i en intervju av Donald Brody, varför han slutade som generaldirektör för skolverket.

Det var därför jag slutade - för att allt förvandlades till frågor om kontroll. Då försvann de frågor som jag tyckte var viktigast, om hur skolsystemet fungerar, effekterna av segregationen, hur likvärdigheten kunde garanteras. (Romhed, 2006:9)

¹ <http://ada.ypi.gu.se/siu/info.htm>

3. Metod

3:1 Gilje & Grimen

Gilje och Grimen (2006) gör i sin översikt över samhällsvetenskapliga teorier en skillnad mellan positivism och hermeneutik. Den huvudsakliga skillnaden finns mellan, om man som filosof eller forskare anser att subjektet, det vill säga den person eller de personer som erfar eller upplever något, utgör de som har kunskap om något. Det betyder att man fokuserar den subjektiva upplevelsen. När man undersöker ett fall, i likhet med Ambjörnsson (2003) är det knappast meningsfullt att göra en positivistisk studie (jfr. Esaiasson, Gilljam m.fl. 2007). Ett fall är unikt och därför vore det knappast rimligt att dra generella slutsatser vid fallstudien. Denna studie kan därför sägas vara snarast inspirerad av ett hermeneutiskt förhållningssätt.

3:2 Fallstudier, Merriam

Den kvalitativa fallstudien är en undersökning av ett specifikt skeende, person eller organisation där man söker att samla in så mycket data som möjligt om subjektet för att få en helhetssyn (Merriam, 1994). Fokus ligger vid en kvalitativ fallstudie på process snarare än resultat, kontext snarare än variabler och att upptäcka snarare än att bevisa. Enligt Merriam (1994:26) så kännetecknas en kvalitativ fallstudie bland annat att det är en "tät beskrivning", empiriskt förankrad, är deskriptiv, induktiv och heuristisk. Kvalitativ fallstudie har också gemensamma drag med fenomenologi, det vill säga den försöker förklara hur saker och ting ter sig för oss. I Claesson (2007), som är en fenomenologisk studie, beskrivs några lärare och deras undervisning på ett ingående sätt.

En fallstudie är alltså lämplig att använda när syftet är att skapa bättre förståelse för ett skeende. Man får i detta fall även förståelse för den dynamik som finns i ett pedagogiskt lärande. Fallstudier skrivs dessutom på "vanlig svenska" till skillnad mot rapporter som använder vetenskaplig eller pedagogisk jargong och kan därför också nå ut till en större publik. (Merriam 1994:44)

Främsta instrument vid insamling och analys av data är forskaren själv, vilket är både till fördel och nackdel. Det ställer mycket stora krav på forskarens integritet och forskaren är utlämnad till sin egen förmåga och fingertoppskänsla. Vid valet av kvalitativ fallstudie är det frågor om vad det är som sker, varför det sker och hur det sker som är det intressanta. Datainsamlingen sker vanligtvis med hjälp av intervjuer, observationer och granskning av dokument. Man väljer även en avgränsad, mindre grupp vid undersökningen.

Antropologerna länge hävdade att icke-sannolikhetsurval är logiska så länge som fältarbetaren i huvudsak förväntar sig kunna använda resultaten, inte för att svara på frågor som "hur mycket" eller "hur ofta" utan för att lösa *kvalitativa* problem som att upptäcka vad som sker, vad detta leder till samt de relationer som man kopplar samman olika händelser (Honigmann, 1982, s 84) i (Merriam 1994:61).

Det är viktigt att man har förståelse för att det är ett avgränsat fall så urvalet kan ske på olika sätt men i allmänhet strävar man efter ett urval som kan ge svar på frågorna.

När det gäller litteraturen så pekar Merriam (1994:78) på ett urval enligt följande:

- Källan, vem har skrivit, är författaren en auktoritet inom området eller är författaren citerad av andra forskare.
- Tidsaspekten, när skrevs boken, har vi fått med det senaste inom forskningen.
- Relevans, är det intressant för vår forskning.
- Kvalitet, är det en väl genomtänkt och planerad analys och undersökning.

Vid kvalitativa fallstudier är det vidare viktigt att göra bra intervjuer. Man vill i en sådan intervju få fram viss typ av information och därför har man förberett med ett antal frågeställningar som ska utforskas men ingenting om ordagrant vilka frågor som ska ställas. En skicklig intervjuare undviker argumentation och är öppen för budskap som skickas till honom, oavsett om de är verbala eller icke verbala. Som intervjuare lyssnar man mer än man talar och speglar tillbaka informationen för att säkerställa förståelsen.

Att välja vilka man ska intervjuas görs på grundval av vilka som kan bidra mest till forskarens förståelse för undersökningen. Enligt Merriam har Taylor och Bogdan formulerat fem frågor som man bör fundera över innan intervjun:

1. Vilka motiv och avsikter har forskaren och vilket är syftet med undersökningen?
2. Hur ska man skydda respondenten genom exempelvis användning av pseudonym?
3. Vem ska bestämma hur den slutgiltiga utskriften av intervjun ska se ut?
4. Eventuell betalning?
5. Hur ska organiserandet av tider, platser, och antalet intervjuer ske?
Merriam (1994:92)

När man intervjuar finns det ett antal typer av frågor man bör undvika. För det första ska man undvika ja/nej frågor då de i allmänhet är alldeles för enkla för att ha något värde. Man bör även undvika varför-frågor då det kan tendera att bli ett oändligt antal nya varför samt att det kan vara svårt att bedöma orsak och verkan. Flerfaldiga frågor är också frågor man bör undvika då det kan bli problem att besvara dem en i taget.

Merriam redogör för fyra typer av frågor som stimulerar den intervjuade till att svara:

1. Hypotetiska frågor, (Där man vill veta hur dom skulle reagera på en annorlunda situation) *Anta att det här är din första dag i det här träningsprojektet. Hur kommer det bli?* (1994:95)
2. Djävulens advokat. (där man utmanar till att ha en motsatt åsikt) *En del påstår att de som blir arbetslösa har sig själva att skylla, Hur skulle du svara på det?* (1994:95)
3. Idealfrågor, (där en idealsituation ska beskrivas) *Hur skulle det ideala utbildningsprogrammet se ut?* (1994:95)
4. Tolkande frågor, (där man för fram en tolkning man gjort) *Håller du med om att det är annorlunda att gå till skolan som vuxen?* (1994:95)

Vid registrering av intervjuerna är det ofta alltför kostsamt i tid att skriva ut allt. Istället kan man använda sig av en slags loggbok där allt viktigt för forskningen noteras med tidkod, vad som sägs och egna anteckningar.

För att göra en bra analys av materialet ska man avgränsa undersökningen så man lättare kan gå på djupet, man ska utveckla analytiska frågor, låta föregående intervju delvis styra den nya intervjun, göra anteckningar, PM och minneslistor under arbetets gång. Dessutom bör man, enligt Merriam, pröva idéer och tankar på personerna man talar med.

Merriam skriver dessutom att man i inledningen ska se till att informationen görs enhetlig. Enheten ska då vara en fras eller sats som är heuristisk, *d.v.s. enheten i fråga ska visa på information som är relevant för studien och som kan stimulera läsaren att tänka längre än vad just denna upplysning antyder* (Merriam 1994:144). Dessutom ska den *utgöra minsta tänkbara information om något som så att säga kan stå för sig själv, d.v.s. den måste kunna tolkas även om annan information saknas* (Merriam 1994:144).

Ur detta kan man sedan göra en berättande redogörelse när man väl strukturerat informationen och slutprodukten blir en deskriptiv fallundersökning. Det går även att vidare analysera informationen genom att utveckla kategorier som kan tolka innebörden av informationen för att sedan få fram en teori som kan förklara informationens betydelse. Att generalisera utifrån en fallundersökning kan vara svårt då det allmänna generaliseringsbegreppet inte stämmer överens med kvalitativa fallstudiers underliggande filosofi.

Den *interna validiteten* (Merriam 1994:177) bör vara god eller mycket god då vi valde representativa elever och de uttryckte sin inställning och känsla angående det vi ställde frågor om. Viktigt är även att begreppen, att orden har samma betydelse för oss som för eleven, för att det ska vara möjligt att komma till ett giltigt resultat. Normalt så har kvalitativa studier en hög inre validitet.

För att det ska kunna finnas en *extern validitet* (Merriam 1994:184) så måste den inre validiteten var hög. Om vårt resultat kan tillämpas på andra skolor eller områden får läsaren själv bedöma utifrån de där rådande förutsättningarna (Merriam 1994:187).

Vår avsikt var att få ett tillförlitligt material med kvalitéer för att stötta fortsatt skolutvecklings arbete med Företagsidén. Om undersökningen upprepas och man kommer till samma resultat vid fler tillfällen så benämns det som *reliabilitet* (Merriam 1994:180) men för fallstudier och kvalitativa undersökningar så ändras människans uppfattning och beteenden ständig över tid, våra intervjupersoner och deras kamrater kommer också vara påverkade av den första undersökningen. Så det är på denna undersökning svårt att ange reliabiliteten.

3:3 Tillvägagångssätt

Undersökningsmetoden vi valt är alltså en kvalitativ fallstudie som till stor del är inspirerat av Merriam (1994). Vi har valt att intervjua tre lärare som täcker upp de kurser som ingår i projektet. Lärare LA har Matematik A. Lärare LB har Svenska A, B och Engelska A. Lärare LC ansvarar för övriga kurser. Vi har även valt att

intervjua fem stycken elever som ger sin syn på hur de upplevt denna undervisningsmetod, eleverna benämns med bokstäverna A till E i denna rapport.

Eftersom det är en kvalitativ fallstudie vi gör och i relation till våra frågeställningar så är det alltså intervjuer vi koncentrerar oss på. Urvalet vi har gjort baserar sig på så kallat "Extremt urval", anledningen till detta är att försöka hitta de brister i utbildningssättet som senare kan förbättras för att få en utbildning som passar alla elevtyper i största möjliga mån. Enligt Merriam (1994) så definierar Goetz och LeComptes (1984) extrema urval på följande sätt.

Efter det att man etablerat en norm för vad det typiska ska innebära, letar man efter det som kan spegla det extrema eller efter två motpoler för att kunna jämföra dem med det typiska (Merriam 1994:63)

Den undersökta skolan är liten, det medför att risken att uttalande kan kopplas till en person. För att minska risken att någon ska identifieras, så har namnet bytt ut mot en bokstav och i rapporten används bara de delar av intervjuerna som tillför undersökningen information. Information som ålder, kön, bostadsort, tidigare skolor har utelämnats, men det är svårt att ta bort elevens koppling till sitt program eller innehåll i programmet när det kommer upp under intervjun. Skriftligt samtycke från föräldrarna finns för de eleverna valdes till intervjuerna.

3:4 Intervjuer och frågor

Fyra respektive fem grundfrågor användes i intervjun kring den ämnesövergripande arbetsformen. Kände vi att det var möjligt att få ytterligare synpunkter så ställdes relevanta följdfrågor. Vi började med en provintervju av en elev som inte ingick i urvalet. Detta gjorde vi för att testa intervjutekniken och finslipa frågorna.

Intervjun inleddes med att vi förklarade syftet med undersökningen och att vi berättade lite om oss själva. Eleverna fick sedan berätta lite om sig själv och beskriva en typisk kärnämnesdag. Intervjuerna har samtalsform, men har en viss grundstruktur.

Grundfrågor till eleverna:

- Hur ser du på Företagsidén, vad är målet?
- Är det du gör inom Företagsidén relaterat till verkligheten utanför skolan?
Vad är relaterat, vad har ni gjort.
Hur är det relaterat?
Blir kärnämnen intressantare på detta sätt?
- Hur är din kärnämnesundervisning upplagd?
Känner du att det finns en röd tråd?
Kan du arbeta i egen takt?
Passa arbetssättet dig?
- Vad skulle man kunna förändra för att utveckla skolarbetet mer?
Hur skulle det ideala arbetssättet vara

Grundfrågor till lärarna:

- Hur ser du på Företagsidén, vad är målet?
- Är det du gör inom Företagsidén relaterat till verkligheten utanför skolan?
Vad är relaterat, vad har ni gjort.
Hur är det relaterat?
Vad ligger utanför Företagsidén?
Varför ligger det utanför Företagsidén?
- Upplever du att eleverna tycker att det blir intressantare med kärnämnesundervisningen?
Jämför med tidigare sätt att undervisa på.
- Hur är din kärnämnesundervisning upplagd?
Känner du att det finns en röd tråd?
Kan eleverna arbeta i egen takt?
Passa detta sätt dig att undervisa på?
Tror du att detta sätt passar eleverna?
- Om man utgår från hur det fungerar idag, hur tycker du att man skulle utveckla kärnämnesundervisningen?
Hur skulle det ideala arbetssättet vara?

3:5 Bearbetning av intervjumaterialet

Efter intervjuerna transkriberades alla frågor samt de delar som kunde tillföra denna undersökning något, så som elevernas ståndpunkter och känslor för skolarbetet.

Intervjuerna kategoriserades efter begreppen "Nystart", "Tydlighet" och "Vision" vilket motsvarar våra frågeställningar. Vi valde att göra representativa utdrag från intervjuerna, utdragen valdes för att belysa olika aspekter av kategoriernas företeelse eller lärare och elevers upplevelser.

4. Resultat

4:1 Nystart

Något som vi genom intervjuerna kunde notera, var att detta läsåret var något av en nystart. Både för lärare och elever. Samtliga lärare ansåg att arbetet kring Företagsidén har under detta första läsår varit inspirerande. Det har blivit roligare att arbeta med denna nya utmaning. Lärarna upplever det i allmänhet som att eleverna arbetar effektivare.

LA - Jag känner väl mer nu att undervisningen är mer i blockform, att det är mer hanterbara block nu. /.../

LA - Jag känner att det är mer struktur nu än det har varit. /.../

LA - Det är roligt och innovativt.

LB - Jag tycker det är roligt och då ser jag gladare ut och då blir det lättare för dom också. det är mycket roligare att göra saker som sitter i ett sammanhang, det tror jag är roligare för alla.

I - Om du jämför hur du bedrivit undervisningen tidigare med hur du bedriver den i år, hur tycker du förändringen har blivit?

LC - Jag tycker det har blivit en ny utmaning eftersom nu måste jag tänka själv lite nytt. Jag var ju inne på ett spår i samhällskunskapen med ett egenkonstruerat läromedel, eller vad man ska kalla det, som jag böra få fason på och nu fick jag lägga det åt sidan och börja på något nytt. Jag känner väl att det här är ett intressantare spår än det jag gjorde tidigare. Men det beror nog på att jag är intresserad av att se så många aspekter av samhället som möjligt. Oavsett av vad mitt uppdrag är så är jag intresserad av att få in så många aspekter av samhället som möjligt. Det känns enklare att motivera eleverna med det här upplägget tycker jag. Det är mer konkret för dem. Alla är inte så intresserade av hur ett samhälle är uppbyggt men deras egna framtid och vad dom kan göra med den känns mer aktuell. Så det är lättare att koppla deras framtid till det här än den samhällskunskapsidén jag hade tidigare.

Eleverna upplevde det som en nystart av olika anledningar.

För det första så kände eleverna sig mer motiverade jämfört med grundskolan på grund av att lektionerna inte var lika hårt uppstyrda, man hade mer att säga till om och lektionerna hade mer med yrkesvalet att göra.

I - Om du jämför med hur det är här på skolan med hur det var på grundskolan., hur känns det då?

A - (paus) Nu är det här något helt annat också. På grundskolan var allting så himla bestämt allt möjligt lektionernas tider och man hade aldrig något fritt, ingenting. Och här kan bestämma lite mer under lektionerna också hur man ska arbeta, man går iväg och arbetar nu och, så. Grundskolan var mer satt allt ting var liksom bestämt det var så förutsägbart.

/.../

A - Det är annorlunda på så sätt att vi är ute på praktik mycket mer. Och här är mer vår eget arbete. Skolan där fick vi jobba mycket på lektionerna vi hade ingen stund, vi fick jobba utöver lektionerna. För vi hade lektion hela tiden.

I - Ja

A - Och här är det mer enskilt arbete mer ansvar på en jämfört med hur det var i grundskolan. Lite mer allvar.

I - Har ni gjort något i svenskan?

B - Jag vet inte. (paus) Ja, det var den där uppsatsen, den gjorde vi om olika motorer och sånt, det var väl ifall det.

I - Hur kändes det att göra om olika slags motorer?

B - Det var roligt, slippa att gör om något, det är roligt att gör om något man tycker om. Det är ju roligt.

I - Hur känns den här skolan om du jämför, förutom att det är mycket praktik?

C - Jo det är känns bra. Ja, lektioner som dom är idag att dom har vissa, tre lektioner på en dag på måndagar här är det ju. Dom tre ämnena har nu så byts ett ämnet ut varje termin typ ju.

I - Ja

C - Så det är ju rätt bra, alltså så man behöver inte gör samma saker hela tiden.

I - Ja. – Passar den här skolan dig och det här sättet?

D - JA, jag tycker att det är ett jättebra sätt. Sen så vet jag att alla inte tycker att det är ett bra sätt. Men för mig så funkar det jättebra, så för min del är det ett bra sätt.

För det andra så kände eleverna att de blev behandlade med respekt här.

Om lärarna på grundskolan.

I - Om du jämför dem?

A - Det är lite mer att dom börjar kollar på en som annan ålder. Det är inte så att dom kollar som om man är ett barn längre som i grundskolan.

I - Inte som...

A - ...vuxen och barn lite mer jämställt i alla fall.

I - Respekterade dom dig inte?

D - Nej saken var den att vår mattelärare hjälpte dom som hade bäst betyg i första hand. Så vi som hade svårare fick sitta och vänta, så fick man sitta där en hel lektion och vänta att han skulle komma och så kom han aldrig för att skulle hjälpa dom som var bättre först och sänt. Så att, nej.

För det tredje så passade det mycket bättre med praktik tre dagar i veckan för de skoltrötta eleverna.

A - ... jag var trött på att sitta bakom skolbänken hela tiden. Tror att jag aldrig skull orka att sitta bakom skolbänken fem dagar i veckan, bara. Lektion efter lektion hela tiden, nej skulle inte vara något trevligt.

E - Här är det mycket friare skulle jag vilja säga. När man tänker på, man är inte alltid i skolan,

det är man ju på J-programmet och i grundskolan, det är bara skolan hela tiden.

I - Ja, ja

E - Det tröttnade jag på, för jag är väldigt skoltrött.

E: - /.../ det tyckte jag inte om så mycket för att det var så mycket att stå inför klassen å redovisa allting typ man gör. (paus) Så den hoppade jag av!

Så sen började jag här. Och här är det ju bra, gillar det praktiska.

Nystarten för lärarna fick innebörden att det kändes mer strukturerat, effektivare och roligare. Eleverna däremot hade inte samma referensramar då de flesta kommer från grundskolan. Det blev ändå en nystart i andra bemärkelser som att praktisera tre dagar i veckan, mindre klasser där man blev sedd och kärnämnen som hade mer koppling till verkligheten. Detta tillsammans gjorde att man trivdes mycket bra på skolan.

4:2 Tydlighet

Samtliga lärare såg ett tydligt mål med Företagsidén. Målet var att eleverna skulle få en känsla av hur det skulle vara att starta ett eget företag. Kommunen är en småföretagarkommun så chansen att eleven kommer i situationen där valet att starta företag är ganska stor. Eftersom eleverna går en yrkesutbildning så påverkar det ytterligare.

I - Hur ser du på Företagsidén, vad är målet med Företagsidén?

LA - Målet är väl att eleverna ska ett hum om hur det är att starta ett företag och att få verktygen till att göra det om dom vill eller i alla fall få en del av de verktygen. Sen tror jag inte att alla kommer vara företagsledare men att dom inte är rädda för det om frågan skulle komma upp. Att dom lär sig lite begrepp och grejer.

LB - När jag först började tänka på den så var det ju utifrån att vi bor i en del av landet som huvudsakligen har ensamföretagare eller småföretag. Väldigt få stora företag. Och så tänkte jag dom killarna och tjejerna som går här utbildar sig inom sådana typiska yrken där dom förmodligen kommer ställas inför valet att så småning om, starta eget när dom kanske har svårt att få jobb. För mig var det praktiskt att dom fick nosa på och fattas lite vad det handlar om. Så tänkte jag då. Och då tänkte jag också så att många som startar egna företag har ju inte en aning om vad det handlar om. Då kan det också innebära att en del fattar direkt att det är inget för mig. Andra kanske blir intresserade och en del vet inte för det hänger ju på vilket engagemang dom är mogna för att lägga ner. Mer en praktisk grej.

LC - Våra elever kommer ut i yrken som i stort sätt handlar om småföretagaryrken och det gör att de flesta någon gång i livet ställs inför frågan ska jag starta eget eller inte och då är det bra att ha en idé om vad det handlar om. Sen tror jag inte att vi gör dom till färdiga företagare. Inte ens dom mest intresserade men vi kan ge dom en bra grund för att förstå vad företagande går ut på.

När det gällde tydligheten i själva lektionerna för Företagsidén såg det i första hand av LC, den lärare som arbetat mest med utveckling av modulerna, medan övriga lärare snarare såg tydligheten i sina egna ämnen.

I - Om vi säger Företagsidén, kan du se den röda tråden där?

LA - Jag kan ju känna att samhällskunskapen är det som drar företagsidén framåt. När dom jobbar med saker där så försöker LB att, som jag uppfattat det, arbeta saker i svenskan som har med det att göra och när dom kommer in till matten så kan vi arbeta med liknande saker. Vi försöker få en röd tråd. Det är ju inte så att vi sitter ner och planerar, vilket vi borde göra.

I - Känner du att det finns en röd tråd i Företagsidén?

LB - Jag tycker det är svårt att redan. Jag kan ju säga att nu det första året har vi ju lagt in sånt som vi ska hinna sedan får vi ta det på engelskan nästa år och på svenska B tredje året. Då kommer det ju bli en röd tråd mellan kurserna jag har. Men inte i svenska A som jag ser det nu utan den röda tråden går igenom kurserna. /.../ Genom det tre kurserna jag har ansvar för, där ser jag den röda tråden.

I - Den här kärnämnesundervisningen, känner du att det finns en röd tråd som dom följer?

LC - För mig är den så tydlig att för mig finns det, men jag är inte lika säker på att den syns för eleverna även om jag tyckte när jag presenterade den senaste modulen att dom fattat ätt nu är det en ny modul eller en ny byggsten. Men innan har det känts som om dom haft det lite svårt att greppa den röda tråden i det. När man pratar om Företagsidén så har det inte varit så självklart.

I - För din del så känner du att här finns en spikrak röd tråd uppspänd, men för elevernas del är det lite osäkert hur dom har uppfattat den?

LC - För min del är det ingen tvekan. Diskuterade det en hel del innan vi satte igång och jag hade förmånen att få tänka på det en hel del även på arbetstid. Så jag hade i min hjärna redan bestämt vart vi ville komma och då är ju den röda tråden given för mig. Eftersom att

det jag i stort sett som får sjösätta tankarna i praktiken sedan så känner jag att det.

Ingen av lärarna upplevde de som att eleverna såg en tydlig röd tråd i Företagsidén. Detta kan naturligtvis påverkas av att vissa saker inte ännu kunnat integreras i Företagsidén så som skönlitteratur.

I - Vad är det för saker du känner ligger utanför Företagsidén?

LB - Det är det här med skönlitteraturen, att dom inte ska syssla med bara fakta utan det står i målen att dom även ska ha skönlitteratur och det går ju inte. Jag har inte hittat det i alla fall. Allting som är skrivet är ju..., ja det är ju klart att den här boken "snabba cach" som jag har låtit en del elever läsa. /.../

LB - Man kan nog komma in på det, att folk skriver skönlitterärt om företagsvärlden, en blandning av fakta och fiction. Snabba cach är ju ett exempel på det och den är ju väldigt intressant så den har dom ju fått läsa. Det handlar ju om att man ska kunna läsa och plocka ut det viktiga ur texter. Sen ska man ju kunna skriva begripligt också. Det kanske inte har så mycket med företagsiden att göra. Meningsbyggnad, att man vet var man ska sätta punkt och kommatecken. Hur man skriver så andra kan läsa det. Det är ju egentligen grammatik men jag säger aldrig att vi ska ha grammatik.

Flertalet av eleverna har svårt att se syftet med Företagsidén.

A har en tydlig bild av vad idén går ut på.

I - Det finns ju en Företagsidé.

A - Ja

I - Hur ser du på den?

A - Jo jag tycker att den är ganska bra, man får lära sig ganska mycket innan man ens kommer ut och startar eget företag och så vidare. Så jag tycker att det är ganska nyttigt att man får ju lära sig det.

I - Om. Vet du vad målet med Företagsidén är?

A - Att man ska ha den kunskapen och när man går ut skolan att man startar ett eget företag då.

Vi tolkar det som att B tydligt visar att han inte har förstått syftet med Företagsidén.

I - Det finns en Företagsidé.

B - Hm

I - Hur ser du på den?

B - Jag vet inte någonting om den.

/.../

I - I matten och svenskan så att det liksom hänger ihop med yrkesämnet som du läser?

B - Ja det i matten har vi gjort en stor skiss på en verkstad.

I - Ja

B - Så man får räkna ut vad som är praktisk och mått på det. Så det hänger ihop lite.

I - Vad tror du att målet med Företagsidén är?

B - Att vi ska lära oss bättre eller någonting.

I - På vilket sätt lära er bättre?

B - Jag vet inte, jag fattar inte varför dom gör det.

I - Är det bättre att ha ämnena var för sig?

B - Jag har ju bara högstadiet att jämför med, så jag vet inte riktigt.

I - Ja. Hur tyckte du att det fungerade på högstadiet?

B - Jo det fungerade jätte bra.

Vid intervjun av C hade även intervjuaren misstolkat Företagsidén och blandat ihop den med infärgningen av karaktärsämnet.

I - Känner du att det här projektet med ritningen ingår i Företagsidén?

C - Ja det är rätt bra faktiskt, vi rita tillsammans, det verka som en bra idé faktiskt.

I - Du märker inte mycket av den, men den finns där i alla fall på nåt sätt.

C - Jag märker inte så mycket av den faktiskt, jag kanske inte tänkt på det men...

/.../

I - Det är väl en del av Företagsidén.

C - Ja precis.

I - Du gör det fast du tänker inte på det.

C - Ja precis, jag tänker inte mycket på det. Jag bara gör det.

/.../

I - Den här Företagsidén känner du att den fungerar?

C - Ja den fungerar bra, tycker jag eller så, jag lägger inte märke till den så mycket. Men tänker man efter så fungerar det bra ju, eftersom vi håller på med det nästan hela tiden.

D ser kopplingen mellan svenskan och samhällskunskapen.

I - Den här kärnämnesutbildningen, hur är den upplagd?

D - Det vet inte jag.

I - Känner du att det finns en röd tråd som går genom flera ämnen att de, har kopplat ihop saker och ting?

D - Det är bara typ såna saker som på svenskan att vi fick lära oss en massa ord för att vi ska kunna för att vi skulle lära oss vad det betyda till samhälle, så att vi skulle kunna förstå vad han stod där framme och pratade om.

/.../

D - Ja. Nej, men annars har vi inte gjort så mycket med det tror jag inte. Och kanske vi gjorde något som jag inte vet att det tillhörde det. Men...

I - Det kanske gör det ändå.

E verkar uppleva att idén finns där men är otydlig.

I - Vet vad målet är med Företagsidén? Eller ser du något mål med den?

E - Inte direkt.

I - Du har ett mål att kunna starta eget!

E - Ja. Eller förbereda mig.

I - Okej. Känner du att den här Företagsidén och det här sättet som matten, samhällskunskapen och svenskan liksom är kopplat till hur det är att driva ett företag hur verkligheten utanför skolan är.

E - Jo.

Vilka slutsatser kan man då dra av tydligheten eller snarare bristen på tydlighet i Företagsidén? Först kan man konstatera att lärarna har gått relativt försiktigt framåt med Företagsidén och hela tiden sett till att eleverna garanterats de grundläggande kunskaperna genom att behålla största delen av den gamla undervisningsmetoden. Detta har troligtvis gjort att eleverna har haft svårt att se någon tydlighet i Företagsidén. Eleverna har till och med blandat ihop Företagsidén med den ämnesintegrering mellan kärnämne och yrkesämne som sker i matematiken och svenskan. LC är den lärare som tagit störst steg från det gamla. Samtliga lärare påpekar att bristen på tid till att diskutera och utveckla troligtvis är den största anledningen till att man inte kommit längre med Företagsidén. Att lärarna har en stor vilja att samarbeta är det ingen större tvekan om, men vår åsikt är att någon måste ta tag i och strukturera upp samarbetet.

4:3 Visioner

Samtliga lärare såg en stor utvecklingspotential i Företagsidén. Den största svårigheten var tidsbristen. Redan under intervjuerna kunde vi höra exempel på hur man med enkla medel kunde utveckla Företagsidén, bara man fick ro att sitta ner och tänka.

LB - Jag låter dom skriva, sen jobbar vi med dom texterna och det fungerar jättebra sen vi fick in dom här nya datorerna. Det har blivit ett helt annat flyt. Dom skriver något som jag läser och gör markeringar. Sedan rättar dom och skrivprocessen är igång. Så jag vet inte riktigt hur det skulle hänga ihop med Företagsidén. Det är ju svensk grammatik egentligen.

I - Något som dök upp nu var att som företagare skriver man ju rätt mycket och det kan ju vara ett försäljningsbrev. Det får ju naturligtvis inte vara felstavat för då slängs det direkt.

LB - Att man har nytta av att kunna skriva som företagare är ju självklart. Ja, den kopplingen, för att bli tagen på allvar och bli sedd som seriös kan man inte lämna ifrån sig skrivna dokument som är felstavade. Ja, den kopplingen kan man göra.

Lärarna var helt överens om att specifika utvärderings- och utvecklingsmöten var viktiga att få till stånd för att komma framåt i utvecklingen av Företagsidén. Det fanns önskemål om att man fick mer tid med eleverna och inte bara en dag i veckan. Om man ökade på tiden till två dagar, åtminstone i första klass, då skulle man antagligen kunna sudda ut gränserna mer mellan lektionerna och därmed få en ökad ämnesintegrering.

De tre lärarna tycktes ha en gemensam vision, där eleverna kan arbeta självständigt med de olika modulerna inom Företagsidén och att lärarna snarare agerade handledare för eleverna och hjälpte till när det behövdes. Exempel togs upp där lärare kunde anordna frivilliga eller obligatoriska föreläsningar eller workshops. Elever som arbetade i skollandskap (kontorslandskap) eller i små grupprum.

I - Om vi glömmer nu hur man ska kunna utveckla arbetet och bara tänker på det ideala sättet i ditt huvud. Inga spärrar.

LC - Ett drömläge är ju där man är ett antal lärare som kan hela paketet men att man är expert på var sitt område. Där eleverna har färdiga moduler och färdiga frågeställningar från början till slut. Man har tillgång till rätt läromedel inklusive Internet när det behövs och annat som behövs så att grunden finns här som den borde när man börjar. Sen får man introducera eleverna i det här tänket och vad det går ut på. Efter introduktionen skulle eleverna kunna jobba på i sin egen takt och själva avgöra, nu behöver jag ha den här läraren som kan det här lite bättre och i nästa läge har jag den här läraren som kan ta mig lite längre. Att lärarna fungerar som handledare. Men det kräver ju också motiverade elever som inte försöker komma undan så mycket som möjligt. Det vet vi ju att det tar ju en god stund innan man förstår att det här hänger på mig om det ska bli gjort eller inte. Det är ingen annan som gör det åt mig och om jag inte gör det så slipper jag inte undan. Det tänket tar ofta ganska lång tid för eleverna att få. Men i en drömtillvaro skulle det va så att det här erbjuder vi, varsågod att ta för er. Vi finns här.

LA önskade en tydligare profil för skolan och ett större samarbete med företag, kommun, vuxenutbildning. En annan sak som LA föreslog var att man arbetade mer över årskurserna där man lät en tvåa bli mentor för en etta och treor var mentorer för tvåorna. Samtidigt skulle man kunna knyta företagen närmare genom att mentorerna var kopplade till företagen. Detta är definitivt en idé man bör diskutera vidare.

LA - När en elev börjar här i årskurs ett får han en mentor från årskurs två som han kan jobba ihop med någon gång och en elev i trean är mentor för en i tvåan i samma program.

Sedan kunde man knyta en företagare i samma bransch och ha en typ av mentorsträffar för att ytterligare knyta till verkligheten. Det kanske är väl innovativt men just för att det ska bli något annat än vad en traditionell skola är. Man skulle kunna bjuda in lite mer externa föreläsare. Ha mer yrkeskontakter, just för att få in verkligheten i skolan mer. /.../

LA - Vi har talat om nyföretagarcentrum, att vi kunde knyta till det också. Det hade varit jätteroligt. Eller vuxenutbildning, att man kunde vara en plattform för utbildning till yrken samtidigt som man hade en koppling till småföretagare, att man hade en pool av företag.

LA - Sedan får vi inte glömma att det är utbildning vi håller på med. Vi ska utbilda gymnasieelever men att man kunde komma i ett större sammanhang. Men det krävs ju koordination. Men det hade varit jätteroligt.

I - Om vi tittar på lite mindre sammanhang, det vill säga på skolan, hur tycker du då undervisningen skulle gå till?

LA - Strukturen men en dag karaktärsämne och en dag kärnämnena samt tre dagar ute på praktik tycker jag är bra. Jag tycker det är en bra form med små grupper, jag vill inte ha större grupper. Det är väl mer att man blir mer samkörda och får en profil med Företagsidén i skolan. Att det blir ett vedertaget begrepp på vår skola att vi jobbar med en företagsidé, för så är det inte idag. Det handlar om att alla i vår personal och elever ska förstå vad det handlar om och det ska vara konkret. Genom att bjuda in externa personer så kan vi ha en "happening" som ytterligare förstärker profilen. Men vi måste ju ha klart för oss att det är utbildning vi håller på med så vi inte lojar bort det bara för att vi har en företagsidé. Det handlar snarare om att vi måste ha en plan för det. Samtidigt kan det vara roligt att uppmärksamma Företagsidén vid ett flertal tillfällen, att det är just det vi håller på med.

Eleverna har svårt från sitt perspektiv att komma med konkreta förslag till utveckling av skolarbetet, men är expert på sig själva och vet hur de lär sig bäst. Under samtalet visar det att de har idéer som kommer fram. Några av de synpunkter de har är:

A utvecklar det mer, han talar om motivation, uppmuntran och att det ska vara "roligt med skolarbete".

I - Det ideala sätt att lära sig på?

I - Om vi tittar på kärnämnen?

A - /.../ Det enda som kan få elever att plugga bättre är att göra lektionerna roligare på så sätt ... då man får lite mer uppmuntran och...

I - Roligare?

A - Ja det är det jag inte vet, man skulle göra roligare. Hade jag vetat det så hade jag sagt det för länge sedan.

I - Ja

A - Det är mycket med motivation och man inte känner, jobbigt att gå till skolan om man inte tycker att det är roligt att gå till skolan...

I - Hm

A - ... under lektioner

B upplever att det är i samband med yrkesinriktning som han har sin bästa inläring.

I - Så du har ingen idé om bästa sättet att lära sig saker på?

B - Ja det är ju ute på praktiken man lär sig mest helt enkelt.

C känner ökad motivation när infärgningen ökar.

I - Är det positivt att det liksom är ihopplockat?

C - (drar på svaret) Jaa, på ett sätt är det, ja det är det väl. Det är väl bara matte som sen då håller på med ett mattetal så tänker/lägger man in fordonsgrejerna i det så blir det roligare. Om man då tänker på det sättet att det är fordonsgrejer ... det är roligt.

I - Vad är det för typ av mattetal det blir då?

C - Ja det är väl, öh. Så fort det går att köra dit som, hur lång tid i den hastigheten, nåt

sånt, det är ju den roligaste matten.

D som väljer att inte läsa färdigt böcker om de har för svåra ord svarar så här:

D - Att jag får lyssna i stället för att läsa. Det var ett perfekt sätt att lära sig allting!
Förutom att läsa då (ett litet skratt).

E tror på ämnesintegration mellan kärnämnen och yrkesämnena är positiv för studieresultatet speciellt om detta sker i yrkesvärlden.

E - Det skulle vara att hela tiden hålla på med det praktiska och samtidigt som man håller på med det så får man matte uppgifter som man håller på med under tiden som man jobbar, eller så.

E - Om man tänker när man ändå håller på så kommer kanske läraren fram med en ny uppgift som man ska göra som man ska göra i det rummet man håller på med mäta ut eller något sånt. Skulle jag tyckt att vara mer lärorikt, då skulle man bli mer insatt i när man håller på i sitt eget lilla bås.

4:4 Sammanfattning

Vi anser att lärare och elever trots allt haft ett relativt lyckat första år med Företagsidén. Man har gått försiktigt fram för att inte tappa någon kvalitet på undervisningen. Alla inblandade har varit positiva till skolarbetet även om tydligheten kunde vara bättre. Vi tycker att lärarna står med båda fötterna på jorden och ändå är visionärer med många goda idéer som dom har alla möjligheter att förverkliga. Viljan hos lärarna finns verkligen men det vi anser saknas är den samlande kraften som kopplar ihop lärarnas kompetens och driver arbetet framåt. Vi märkte att eleverna var mycket nöjda med att gå på en skola med små grupper, mycket praktik och teori som är kopplad till verkligheten.

5. Diskussion

5:1 Metoddiskussion

Undersökningsmetoden vi använde oss av var en kvalitativ fallstudie till stor del baserad på Merriam (1994). Att vi valde denna metod beror på att vi såg Företagsidén som ett projekt under utveckling och där vi var intresserade av att se hur projektet fortskredit och hur man kan utveckla det. Det blev därmed en studie med ett hermeneutiskt förhållningssätt.

Studien genomfördes på den aktuella skolan. Detta skedde av praktiska skäl då det var möjligt att få intervjua alla utvalda elever. Själva intervjuerna skedde i april 2009. Vi intervjuade de tre kärnämneslärarna som ingår i projektet samt fem elever i första klass. De tre lärarna intervjuades av Göran, som tjänstgjort på skolan, och eleverna intervjuades av Roland. Detta för att vi ansåg att vi skulle få ett ärligare svar från eleverna om de intervjuades av en för dem okänd person. Frågor ställdes bland annat om hur lärarna och eleverna upplevt Företagsidén, hur det förändrade arbetssättet fungerat och hur man skulle kunna utveckla Företagsidén ytterligare för att passa så många som möjligt.

Under intervjuerna uppstod vissa problem då intervjuaren av eleverna inte var tillräckligt lyhörd samt ibland för dominant i samtalet så att eleven kanske inte fick sagt det de tänkt säga. Detta kräver träning och att inte vara rädd för att det blir tyst en stund under intervjun. Förbättringar av intervjutekniken skedde under intervjuernas gång. Det fanns lite olika bilder av Företagsidén vilket kan ha påverkat frågorna och i högre grad följdfrågorna i elevintervjuerna samt tolkningen av svaren. Vi förutsätter att ovanstående problem inverkade marginellt på intervjusvaren och att vi har hanterat detta när vi tolkat och sammanställt rapporten. Inspelningarna gjordes med digital mikrofon som spelade in i mp3 format på minneskort. Fördelen med detta är att man enkelt kan kopiera materialet till dator för uppspelning och bearbetning. Mikrofonen borde ha varit placerad närmare eleven, då intervjuaren talade med en högre röst än eleverna vilket medförde att inspelningen av elevens röst bitvis blev för svag. Trots att ljudet bearbetades digitalt för ökad ljudkvalitet, så fanns det partier som fick avlyssnas upprepade gånger för att tyda innehållet. Intervjuaren kom dessutom från annan del av Sverige vilket medförde att transkriberingen blev mer tidskrävande och svårare än om intervjuaren varit bekant med dialekten och dialektala uttryck.

Vi valde att göra ett extremt urval av elever som baserades på att, efter samråd med kontaktlärarna, få elever med olika stor motivationsnivå och olika stor självkänsla. Detta för att få så stor spridning på elevernas bakgrund som möjligt så att intervjuerna skulle representera många olika elevtyper. Efter urvalet skedde inget bortfall.

Vid analysen sorterade vi det insamlade intervjumaterialet under tre begreppen som besvarade vår frågeställning.

Nystart:

Här letade vi efter indikatorer som visade på hur elever och lärare upplevde skillnaden i undervisningsmetoden detta läsår jämfört med tidigare läsår. För elevernas del var det deras första gymnasieår så det fanns fler nya saker som påverkade dem förutom undervisningsmetoden.

Tydlighet:

I tydlighet sökte vi efter om det uppfattades som att det fanns en röd tråd i kärnämnesundervisningen och om den ansågs vara tydligt kopplad till Företagsidén.

Vision:

Under gruppen vision sökte vi efter elevernas och lärarnas idéer och tankar på hur man kunde utveckla Företagsidén på både kort och lång sikt.

Vi kunde, i denna variation av elever och lärare, urskilja likheter och olikheter mellan respondenternas svar och även dra slutsatser om vad som kan hjälpa till att höja kvalitén på Företagsidén.

Resultatet vi fick fram med denna kvalitativa fallstudie anser vi vara tillförlitligt då vi kunde gå vidare med nya frågor om vi var osäkra på om vi förstått vad lärarna och eleverna menade under intervjuerna. Man bör dock påpeka att vid undersökningar av detta slag med djupintervjuer så är det alltid en ögonblicksbild man får och vid en ny undersökning så kan svaren förändras.

5:2 Resultatdiskussion

Vad fick vi då fram för resultat av våra intervjuer? Ansåg eleverna att kärnämnesintegreringen inneburit att de har fått ett större intresse för skolarbetet? Av de intervjusvar vi fått tyder det på att eleverna är mer motiverade än i grundskolan. Detta kan eventuellt även bero på den nystart som eleverna upplevt då de började på gymnasieskolan med mycket praktik, lärare som respekterar eleverna och lektioner som är mer kopplade till verkligheten.

Visade intervjusvaren att lärarna upplevde att syftet med kärnämnesintegrering har uppnåtts eller är på väg att uppnås? Man kan nog säga att dom lyckats med att uppnå detta, men det var inte lika tydligt för eleverna.

Vad ansåg lärare och elever att man kan göra för att ytterligare utveckla skolarbetet? Här hade lärarna mycket stora visioner där dom bland annat ville se en större anknytning till både företag och samhälle. Eleverna hade mer sparsamma idéer som mest gick ut på kopplingar till karaktärsämnet.

En annan intressant fråga man kan ställa sig, då samtliga intervjuade känner en ökad trivsel detta läsår, är om det finns andra aspekter än just arbetsättet kring Företagsidén. För lärarnas del är det lättare att se skillnad mellan de olika läsåren då de direkt kan se skillnad på arbetsättet. Kan det vara så att årets nya elever är mer motiverade än tidigare års elever? Där skiljer sig uppfattningen mellan lärarna.

I - Upplever du att eleverna tycker det blivit intressantare med

kärnämnesundervisningen?

LB - Jag tror nog inte det är så stor skillnad på dom, det finns ju i och för sig en del riktiga pärlor men det finns det ju i tvåan också. Jag vet inte, det kanske är roligare. Jag tycker det är roligt och då ser jag gladare ut och då blir det lättare för dom också. det är mycket roligare att göra saker som sitter i ett sammanhang, det tror jag är roligare för alla.

LC - Det är egentligen omöjligt att säga, eleverna är ju så olika och detta är ju en årskurs vi inte haft tidigare. Årskullen tidigare är som individer så olika så det är svårt att jämföra. Den årskullen vi har i år tycker jag verkar mer motiverade för skolarbete tycker jag. När jag har haft utvecklingssamtal har jag frågat vad dom tyckt men dom har inte funderat så mycket utan trots att det är så här samhällskunskap är.

Vi såg även att lärarna hade en tydligare bild av Företagsidén vilket vi kan knyta an till vad Linde säger.

Lärare som individer har mer eller mindre frihet i tolkningen av läroplanen beroende på vilket ämne han undervisar i... (Linde 2006:50) i Företagsidén har lärarna anpassat sin tolkning till *nyttokod*. I arbetet med att anpassa innehållet till Företagsidén så måste de utgå från en vision samt ha innehållet tydligt för sig under processen att skapa ämnesintegrerade moduler. De utgår från att sätta innehållet i ett sammanhang detta brukar kallas *holistiskt* - helhet. För den aktuella skolan så finns det vissa ramfaktorer för vad som är möjligt att genomföra som lokaler, elevsammansättning, tid och så vidare. Utifrån dessa ska läraren lägga upp en didaktik som passar (Linde 2006:52).

Elever som kommer från grundskolan har oftast haft en *atomiserad* undervisning, det vill säga nedbruten i starkt avgränsade ämnen. De har fullt upp med att klara av dagens uppgifter. De kommer ihåg vad de gjort men trots att de har fått information om vad de ska göra så har det svårt att se framåt. När vi gör undersökning på vårterminen, så saknar eleverna överblick och följaktligen så är Företagsidén mycket otydligt för de flesta.

Vår uppfattning är att elevernas känsla för skolarbetet är viktigt för motivation och studieresultat.

Fyra av de fem intervjuade eleverna var tilltufsade av sin högstadietid, men här talar alla mycket väl om sina lärare. Den bild som samtliga elever ger av måndagen, som är deras kärnämnesdag, är att det är den tråkigaste dagen för att den liknar grundskolan, men att de fixar den för att de vill klara målen. De verkar vara mycket motiverade i sina yrkesämnen och känner att praktik passar dem bra.

5:3 Andra intressanta synpunkter från eleverna

Vi diskuterar Företagsidén och hur den har anknytning till världen utanför skolan när D svarar och uttrycker trygghet i undervisningsmetoden att kunna fråga och får bekräftat, så det blir rätt.

I: - Hm, och det ni gör i Företagsidén känner du att det är relaterat till verkligheten utanför skolan?

D: - Ja vi får låsas att vi beställer saker och tar emot saker, fast bara på papper då. Men ändå, det känns bra.

I: - Vad är det som känns bra?

D: - Nej jag vet inte. Det bara känns bra sätt lärostil liksom. Ja och då har man ändå någon som man kan fråga: -Ska jag verkligen göra så här? Också ska man inte göra det så blir man tillsagd och ska man så blir man tillsagd att ska det.

Vi kommer in på svenska och diskuterar vad de arbetar med där, som till exempel en bokrecension och D är positiv att få välja bok själv.

D: - Vi får läsa viken bok vi vill, så ska vi göra recensionen då. Det tycker jag är mycket bättre än att alla ska läsa samma bok för att... Nej, jag hatar att läsa böcker egentligen men om det är något som man tycker är bra så. Ja, då är det okej liksom.

Ingen av eleverna är särskilt förtjusta i kärnämnesdagen då den påminner en hel del om högstadiet. Det kanske inte är så konstigt då övriga dagar består av praktik eller de yrkesämnena man själv valt. Det positiva som D säger är att det är små klasser. E tycker att kärnämnesdagen trots allt går an eftersom dom arbetar med Företagsidén.

Eleverna beskriver vad dom tycker om kärnämnesdagen.

A: - Ja, jag ska, ganska låååååång dag, tycker jag. Om man jämför.

B: - Tråkig...

C: - Måndagar då vi har kärnämnen det är nästa som en vanlig skoldag känns det! Tycker jag.

I: - Inte stor skillnad från nian.

C: - Nej det så mycket förutom att det handlar lite mer om grejerna man gör handleder/man håller på med.

D: - Hm. Bra fråga, har jag inte tänkt riktigt så, men... (paus) Jag vet inte riktigt för jag tycker, jag tycker om det upplägget att det är små klasser. För att jag har väldigt svårt att koncentrera mig så att jag tycker att det bättre att vi har små klasser, plus det att vi får bara sitta och jobba alltså. Plus det att det är raster efter 40 minuter, för det att sitta still och jag det är inte riktigt överens.

E: - Det är väl inte den roligaste dagen, (skratt). Äh, vi börjar klockan nio på morgonen. Så först så har vi samhälle det är mest om företagande så där ekonomi och såna grejor det tycker jag att är bra.

5:4 Hur går man vidare

Läromedel som stödjer kärnämnesintegration kan vara ett sätt. Kanske en ny serie läroböcker med lärarhandledningar som underlättar samarbetet mellan lärare i kärnämnen med innehåll vilket är förberett för ämnesövergripande undervisning i form av moduler. Denna nya serie bör vara upplagd så att det är enkelt att koordinera avsnitt eller kapitel i två eller flera ämnen, med information i lärarhandledningarna vad som behandlas parallellt i andra ämnen, för att underlätta kommunikation och koordination mellan lärarna.

Arbeta fram en processmanual för hur man på andra skolor och arbetslag kan arbeta fram sin egen "Företagsidé anpassad till lokala förutsättningar." Presentera Företagsidén på olika seminarier för att sprida idén till andra skolor. I samband med detta presentera Företagsidén med en webbplats med forum.

5:5 Förslag till vidare forskning

För att bygga vidare på denna undersökning kan man ta reda på om motsvarande upplägg som Företagsidén har prövats på andra skolor.

Det kan även vara intressant att undersöka om eleven motiveras mest av

- bruksvärdet
- att kunskapen sätts in i ett sammanhang med andra kärnämnen
- kopplingen till karaktärsämnen

Att upprepa undersökningen i samma klasser, helst med samma elever på våren i årskurs 3. Detta för att kunna jämföra elevernas bild av hur det har gått och hur Företagsidén ur ett elevperspektiv har fungerat under hela deras utbildning. Denna kan lämpligen jämföras med deras studieresultat.

Det är även intressant att följa upp intervjuerna med lärarna som har arbetat med Företagsidén. Det vore intressant att se om lärarnas uppfattning av resultatet av Företagsidén i årskurs 1 har förändrats över tre år, beroende på utveckling av Företagsidén eller elevgruppernas sammansättning. Med fördel kan man även göra om denna undersökningen samtidigt med eleverna i årskurs 1 om två år.

5:6 Slutord

Vi hoppas till sist att denna undersökning ska ge näring och inspiration till satsningar på projekt som Företagsidén då vi är övertygade om att eleverna i svenska skolor behöver en inspirerande utbildning.

6. Referenser

- Ambjörnsson, Fanny (2003) *I en klass för sig*. Stockholm: Ordfront
- Claesson, Silwa (2007) *Spår av teorier i praktiken: några skolexempel*. Lund: Studentlitteratur.
- Carlgrén, Ingrid & Hörnquist, Berit (1999) *När inget facit finns... om skolutveckling i en decentraliserad skola*. Stockholm: Skolverket
- Dewey, John (2005) *Demokrati och utbildning*. Göteborg: Daidalos AB
- Esaiasson, P, Gilliam, M, Oscarsson, H & Wägnerud, L. (2007) *Metodpraktikan Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Nordstedts Juridik AB
- Forsell, Anna, m.fl (2005) *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber
- Gilje, Nils & Grimen, Harald (2006) *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. (10:e tryckningen). Göteborg: Daidalos
- Merriam, Sharan B (1994) *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur
- Linde, Göran (2006) *Det ska ni veta! En introduktion till läroplansteori*. Lund: Studentlitteratur
- Romhed, Rune red. (2006) *Ord & Bild 3-4 2006. Tema - Skolan*. Göteborg: SG Zetterqvist AB
- Skolverket (2006) *Läroplan för de frivilliga skolformerna Lpf 94*. Stockholm: Skolverket
- Thyrén, Charlotta (2006) *Integrering av svenskämnet och karaktärsämnen på gymnasieskolans yrkesförberedande program. En metod att anpassa svenskämnet till elevernas programval*. Södertörns Högskola.